

Жақсылықбаева Р.С.
**Экономикалық
басылымдардың өзекті
мәселелері**

Мақалада автор экономикалық басылымдардың қоғам үшін маңыздылығына баға беріп, жетістік пен кемшіліктерін талқылайды. Сондай-ақ, мерзімді баспасөздегі экономикалық сараптаманы дамыту, жетілдіру бағыттарына тұжырымды ұсыныстар айтады.

Түйін сөздер: журналист, ақпарат, экономикалық сараптама, іскерлік журналистика, экономикалық газет, айдар.

Zhaxylykbaeva R.S.
**Actual problems of economical
publications**

In the article author gives an estimate to the importance of the economic printing for society, analyzes its achievements and shortcomings. Also the author shows the development of economic analysis in the periodic printing and gives concrete proposals for the development of this direction.

Key words: journalist, information, economic analysis, business journalism, economic newspaper, rubric.

Жақсылықбаева Р.С.
**Актуальные проблемы
экономических изданий**

В статье автор дает оценку значимости экономической печати для общества, анализирует ее достижения и недостатки. Также показывает развитие экономического анализа в периодической печати и дает конкретные предложения для развития данного направления.

Ключевые слова: журналист, информация, экономический анализ, деловая журналистика, экономическая газета, рубрика.

ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАСЫЛЫМДАРДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛелЕРІ

Іскерлік ақпаратсыз жаңа заманғы экономика жүрісінен жаңылады. Мұндай хабар-ошарсыз экономика дамудан қалады. Бірінші мақсаты қоғамға ақпарат беру болып табылатын БАҚ өзге ақпарат жариялаушы орындармен бірге қаржылық мекемелердің қалыпты жұмыс істеуіне керекті маңызды жаңалықтармен қамтиды. Нәтижесінде, іскерлік журналистика қаржы саласының қызметкерлеріне сүзгіден өткен, мейлінше жан-жақты талқыланып, мамандар пікірімен салыстырылған мәліметтер ұсынады.

Іскерлік БАҚ-тан нәсіп терген журналистердің алдында күрделі әрі қызықты міндет тұр. Ол болып жатқан оқиғаларды жан-жақты ұғынып, себеп-салдарын анықтап қана қоймай, өз түсінігін аудиторияға түсінікті тілмен жеткізе білу қажет. Оған қоса, оқиға сауатты және қызықты етіп баяндалуы тиіс. Неге десеңіз, экономика саласында жалпы оқырманға түсініксіз терминдер жетерлік. Ал, оқырман мағлұмат алу мақсатымен үңілетін басылымдағы мақала біткенді журналист ұғынықты, қарапайым тілмен жазуға міндетті. Әрине, бұлай жазу журналистің шеберлігі саналса керек.

Қазақстандық БАҚ бизнестің бір тармағына айналды ма деген сауалға республикалық «Айқын» газетінің Бас редакторы Нұртөре Жүсіп: «Бүгінгі таңда қазақстандық БАҚ бизнес ретінде қалыптасу үстінде деп айтуға болады. Нарықтық экономика жағдайында өмір сүріп отырғандықтан нарықтық құндылықтар ортамызға еркін енді. Сондықтан ақпарат кеңістігі де бұл заңдылықты айналып өте алмайды. Кезінде бизнес-жоба ретінде өмірге келген «Караван» сияқты газеттер бірнеше сатылулардан өтті. Осындай жағдай қазақтілді баспасөзге де тән...» [1].

Бүгінде қазақ басылымдары арасында экономикалық мерзімді баспасөз санатына жататындар саусақпен санарлық. Алдыңғы легінде республикалық «Экономика» апталық газеті (2006 жыл 15 желтоқсан) және «Қазақстан Іскері» газеті тұр (2008 жыл 27 наурызынан жарық көреді).

«Экономика» газеті қазақ, орыс тілдерінде шығады. Тұрақты айдарлары: «Бизнес және Қоғам», «Бизнес және Әлеумет», «Бизнес және Дайджест» т.с.с. Жалпы, безендірілуі және экономикалық тақырыптағы мақалалар жариялауда «Экономика» басылымы еліміздегі ең беделді басылымдар

санатында. Басылым ұжымы оқырманның экономикалық сауатын ашу жолында нәтижелі еңбек етіп келеді.

Сегіз беттен тұратын «Қазақстан Іскері» қоғамдық-экономикалық газетінің «Қоғам», «Қаржы-қаражат», «Компаниялар», «Нарық», «Бизнес Академия», «Технология» айдарларында оқырман көз алмай оқитын тартымды әрі қызықты мақалалар бар.

Экономикалық тақырыпта еліміздегі барлық дерлік қоғамдық-саяси басылымдар қалам тербейді. Яғни, олардың әрқайсысында экономикалық қосымша беттер мен тұрақты айдарлар бар. Атап айтқанда, «Жас Қазақ» газеті – «Дәулет», жауапты шығарушы – Гүлзат Нұрмолдақызы; «Дала мен Қала» қоғамдық-саяси апталығы – «Экономика», редакторы – Бауыржан Сабырбеков. «Түркістан» газеті – «Ырыс», жауапты шығарушы – Жаңабек Шағатай. «Алматы Ақшамы» – «Жібек жолы – Экономика», қосымшаның редакторы – Құттыбек Аймахан. Бұл басылымдарды қолына алып көрген кез-келген оқырман, басылымның ең басты бағыты жұрттың экономикалық сауатын көтеріп, халықты сауда-саттықа бейімделуге үндейтінін аңғарады.

Негізі, экономика тақырыбына тереңнен толғап қалам тартатын басылымдар елімізге ауадай қажет. Оны талабы қатты нарық заңы әлдеқашан дәлелдеді. Мұндай басылымдар қоғамның қаржылық сауатын арттырып, жалпы, ел экономикасының дамуына айтарлықтай серпін беретінін жоққа шығара алмайтынымыз тағы шындық. Журналист экономика тақырыбына қалам тербеу үшін бұл саладан терең мағлұмат, жан-жақты хабары болғаны дұрыс. Мүмкіндік болса, экономикалық білім алуға, болмаса, осы тұрғыда білімді жетілдіретін түрлі семинарларға қатысқанның артықтығы жоқ. Күнделікті, мамандырылған басылымдар оқып, осы саланың сарапшыларымен жиі пікірлес болуға тырысқан абзал.

Қысқаша айтқанда, экономика тақырыбында жазу үшін ең алдымен ақпараттық дайындық мол болғаны абзал. Салалық тақырыпта мақала жазу жайында әрбір журналистің өз тәжірбиесіне сүйене отырып айтатын өзіндік пікірлері бар. Журналист Ақас Тажутов: «Журналист қай саланы жазса да сол саланың

білгірі болуы керек. Енді өмірде әртүрлі жағдай болады. Мысалы, банк саласында қызмет етіп жүріп, кейін журналистика саласына ауысқан адамдар бар. Бұлардың жазғаны оқылымды. Өйткені, салалық қызмет түрін де жете меңгерген, жазудың да қыр-сырын меңгерген адам оқылымды жазады. Оның не айтқысы келіп отырғанын оқырман түсінеді. Ал бізде көбінесе түсінбей жазу бар. Орысша жазылған ақпаратты интернеттен аударып алып, түсінбей жазған адамның білімсіздігі көрініп тұрады. Сондықтан, экономика тақырыбына журналист жазса да, экономист жазса да түсініп жазғаны абзал дегенді айтқым келеді және олардың кәсіби білімі болғаны қажет» [2].

Қазақ тілді БАҚ үшін игерілмей жатқан тың сала – интернет-басылымдар. Ел ішінде «Zona.net», «Dialog.kz» сынды басылымдардың тұрақты оқырманы бар. Бірақ экономикалық басылымдары енді қалыптасып жатқан елімізде қазіргі таңда тек іскерлік-қаржылық салаға арналған интернет басылымдар жоқ. Еліміздегі бұқаралық ақпарат құралдарынан ең таңдаулы мақалаларды іріктеп басатын «Абай», «Назар», «Мінбер.кз» сайттары жалпы экономикалық тақырыпта жазылған мақалаларды жариялайды.

Қорыта келгенде айтарымыз, біріншіден, мерзімді басылымдар нөмір сайын бір калонканы экономикалық терминдердің мағынасын түсіндіруге арнауы тиіс. Тіпті, газет-журнал арқылы салалық сөз – терминдер арасында қазақтың дүниетанымына сай келетіндері болса, оларды қолданысқа енгізу туралы ұсыныс та жасауға болады. Ол үшін сала мамандарын, ғалымдарды тартуға болады. Ал бұл экономикалық тақырыптан хабары аз оқырманның білім көкжиегін кеңейтіп, оған жазылған мақаладағы термин атаулыны қиындықсыз түсінуіне ықпалдасады. Екіншіден, экономикалық газет-журналдар ұлттық мақсат-мүддеден айырылмауы тиіс. Әсіресе бұл бағыт қазіргідей жаһандану дәуірінде аса қажет. Үшіншіден, басылымдарда мәні мен мазмұны ішкі-сыртқы әлеуметтік-экономикалық және саяси, мәдени оқиғаларға қатысты жарияланымдарға сараптама жасалып отыруы Оқырманды бей-жай қалдырмайтындай аса маңызды, өзекті деген тақырыптарға қозғау салып отырса құба-құп бола еді.

Әдебиеттер

- 1 Жүсіп Н. // Жас қазақ, – 2008. №24, 28 маусым.
- 2 Тажуатов А. // Экономика, – 2010. 27 мамыр – 3 маусым.

References

- 1 Zusip N. // Zas kazak, -2008. №24, 28 mausym.
- 2 Tazyatov A. // Ekonomika, -2010. 27 мамыр – 3 mausym.